

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота магістра
з теми

**ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНО-ПОЕТИЧНОГО
ФОЛЬКЛОРУ**

Виконала: студентка II курсу,
групи РОб1-М17з
Спеціальності 013 Початкова освіта
Осадчук Олена Олександрівна
Керівник **Борисова Т.В.**, кандидат
педагогічних наук, доцент
Рецензент Федорчук В.В., кандидат
педагогічних наук, доцент

м. Кам'янець-Подільський
2018 року

ЗМІСТ

ВСТУП

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНО- ПОЕТИЧНОГО ФОЛЬКЛОРУ

- 1.1. Сутність, зміст і актуальні питання патріотичного виховання школярів
- 1.2. Мистецтвознавча специфіка вітчизняної музично-поетичної фольклорної спадщини
- 1.3. Фольклорна художньо-творча діяльність як засіб патріотичного виховання дітей молодшого шкільного віку

Розділ 2. МЕТОДИКА ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНО- ПОЕТИЧНОГО ФОЛЬКЛОРУ

- 2.1. Діагностика сучасного стану патріотичного виховання молодших школярів засобами вітчизняного музично-поетичного фольклору
- 2.2. Методичний інструментарій патріотичного виховання дітей засобами українського музично-поетичного фольклору
- 2.3. Хід і результати експериментальної роботи з патріотичного виховання учнів початкових класів засобами музично-поетичного фольклору України

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сьогодні перед усім нашим суспільством надзвичайно гостро постає проблема необхідності виховання національно свідомих громадян, які були б справжніми патріотами, відданими Україні і готовими до безкорисливої і натхненної праці на благо нашого народу.

Про важливість патріотичного виховання дітей і молоді для нашого суспільства свідчить значна кількість державних документів, у яких вказуються основні орієнтири, на які має опиратись у своїй роботі кожен, хто займається цією проблематикою. Серед таких документів: Національна Доктрина розвитку освіти в Україні у XXI столітті, Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Концепція художньо-естетичного виховання учнів у навчально-виховних закладах України, а також нещодавно затверджена Концепція нової української школи.

Стрижнем системи виховання в Новій українській школі виступає саме національна ідея, яка відіграє роль консолідуючого фактора в становленні молодого покоління, формування у нього активної громадянської позиції, відповідальності за народ і за всю нашу країну.

Серед ключових компетентностей Нової української школи відзначається також обізнаність та самовираження у сфері культури, яка передачає не лише здатність дитини розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва, а й глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших.

Вирішувати ці складні завдання патріотичного виховання школярів має система освіти загалом і початкова освіта зокрема, адже саме у молодшому шкільному віці закладаються підвалини патріотичних почуттів людини, любові до свого народу, глибокого розуміння громадянського обов'язку, готовності відстоювати державні інтереси Батьківщини,

зкладаються основи поваги до культури, традицій, звичаїв рідного народу, прагнення зберігати і примножувати національні здобутки нашої держави.

Пріоритетними засобами патріотичного виховання дітей визначаються рідна мова, вітчизняна історія, українська література, рідна природа, українська культурна спадщина, вітчизняний фольклор тощо.

Ступінь наукової розробленості проблеми. Вихованню у дітей і молоді патріотизму надавали першочергового значення корифеї вітчизняної педагогіки Г.Ващенко, І. С.Русова, В.Сухомлинський, К.Ушинський.

Проблему формування в учнів патріотичних почуттів, національної самосвідомості розглядали в контексті загального процесу виховання молодого покоління сучасні українські дослідники О.Вишневський, П. Ігнатенко, Ю. Івченко, К.Чорна та ін.

Серед цінностей української національної культури важливе місце посідає народне мистецтво, яке здатне впливати на духовний світ людини не тільки на рівні свідомості, раціонального мислення і пізнання, але й на рівні підсвідомості, емоційного осягнення, інтуїції. Національно-патріотичне виховання передбачає прилучення особистості до джерел народної культури шляхом ознайомлення з українськими традиціями, обрядами, звичаями, зразками народно-пісенної творчості, народними іграми тощо, на основі яких формується світогляд дітей, їх ціннісні орієнтації, відповідні переконання, набувається необхідний соціальний досвід.

Мистецтвознавчі питання специфіки вітчизняної музично-поетичної фольклорної спадщини ретельно досліджувались відомими українськими музикантами, композиторами та фольклористами: Ф. Колесою, О. Потебнею, В. Гнатюком, Ю. Іваницьким, А. Владимировою.

Різні аспекти виховання дітей і молоді засобами українського музичного фольклору досліджувались сучасними вітчизняними вченими: О. Аліксійчук, Н. Малишевською, Л. Масол, С. Садовенко, В. Соколовою та ін.

Високо оцінюючи здобутки вітчизняної педагогічної науки в царині розробки проблеми виховання засобами українського народного мистецтва, зазначимо, що проблема патріотичного виховання молодших школярів засобами вітчизняного фольклору є настільки багатогранною, і невичерпною, що містить ще досить багато малодосліджених аспектів, на які варто звернути науково-дослідницьку увагу.

Так, досить мало у науковій літературі розглядались питання методичного забезпечення процесу патріотичного виховання молодших школярів виключно засобами українського музично-поетичного мистецтва, недостатньо розроблені механізми впровадження цих засобів у чинний навчально-виховний процес початкової школи тощо.

Таким чином, актуальність і наявність деяких прогалин у науковій розробленості проблеми патріотичного виховання учнів початкових класів засобами вітчизняної музично-поетичної спадщини зумовили вибір теми нашої науково-дослідницької роботи: **«Патріотичне виховання молодших школярів засобами українського пісенно-поетичного фольклору»**.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні, розробці та доведенні ефективності методики патріотичного виховання учнів початкових класів засобами українського музично-поетичного фольклору.

Гіпотеза дослідження: ефективність патріотичного виховання молодших школярів засобами українського музично-поетичного фольклору суттєво підвищиться за умов органічного впровадження розроблених нами методичних елементів художньо-інтегративного, ігрового, творчо-діяльнісного характеру у процес вивчення школярами інтегрованого курсу «Мистецтво» та у різних формах позакласної роботи.

Об'єкт дослідження – процес патріотичного виховання учнів початкових класів загальноосвітньої школи.

Предмет дослідження – методика патріотичного виховання молодших школярів засобами українського музично-поетичного фольклору.

Завдання дослідження.

1. Проаналізувати наукову літературу на предмет сутності, змісту і актуальних питань патріотичного виховання школярів та уточнити зміст понять «патріотизм» та «патріотичне виховання».
2. З'ясувати мистецтвознавчу специфіку вітчизняної музично-поетичної фольклорної спадщини, розглянути особливості народної пісенної творчості, народних казок, народних ігор, народних обрядів з використанням музично-поетичного фольклору, уточнити сутність поняття «український пісенно-поетичний фольклор».
3. Визначити можливості пісенно-поетичного фольклору у розвитку національно-свідомої особистості та способи ефективного вирішення проблеми патріотичного виховання дітей засобами фольклорної художньо-творчої діяльності.
4. Визначити критерії, показники та виявити рівні патріотичної вихованості учнів початкової школи засобами українського музично-поетичного фольклору.
5. Дослідити стан досліджуваної проблеми у практиці сучасної шкільної початкової освіти.
6. Розробити й експериментально перевірити методику патріотичного виховання молодших школярів засобами українського пісенно-поетичного фольклору.

Методи дослідження:

- теоретичний аналіз психологічної, педагогічної, музикознавчої літератури з проблеми дослідження, аналіз методичної літератури з питань патріотичного виховання молодших школярів засобами народної фольклорної спадщини;
- педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний), що ґрунтується на спостереженні за процесом патріотичного виховання молодших школярів з використанням зразків музично-поетичної фольклорної спадщини на уроках мистецтва та в позаурочній діяльності;

- опитування, анкетування, бесіди з вчителями і учнями початкових класів, статистична обробка результатів експериментально-дослідницької роботи.

Експериментальна база дослідження: Кам'янець-Подільський навчально-виховний комплекс № 9 імені А.М. Трояна у складі спеціалізованої загальноосвітньої школи I-III ступенів з поглибленим вивченням англійської мови та школи мистецтва.

Наукова новизна дослідження: *уточнено* поняття «патріотизм», «патріотичне виховання» та «український пісенно-поетичний фольклор»; *розширено* межі методичного інструментарію, який забезпечує удосконалення патріотичної вихованості молодших школярів; визначено виховні можливості українського пісенно-поетичного фольклору у формуванні патріотичних якостей молодших школярів; *представлено* критерії, показники і рівні патріотичної вихованості молодших школярів засобами музично-поетичного фольклору; виокремлено й укомплектовано зразки музично-поетичних фольклорних творів, форм музично-фольклорної роботи з учнями, які, які можуть бути застосовані в процесі їх патріотичного виховання; розроблені методичні підходи до їх використання в межах організації навчальної роботи школярів і у позаурочній діяльності; експериментально *доведено* ефективність розробленої нами методики патріотичного виховання молодших школярів засобами українського пісенно-поетичного фольклору.

Теоретичне значення дослідження полягає у збагаченні і розширенні наукових уявлень щодо застосування можливостей музично-поетичного фольклору у процесі патріотичного виховання учнів початкових класів.

Практична значущість магістерської роботи полягає у тому, що розроблений методичний інструментарій патріотичного виховання молодших школярів засобами українського музично-поетичного фольклору або його окремі складові (бесіди, творчі завдання, інтегративні завдання, різноманітні форми практично-творчої роботи з дітьми) можуть використовуватися не лише на уроках «Мистецтва», але й в позаурочній дозвіллевій діяльності

молодших школярів, а також на інших уроках в загальноосвітній школі і виступати у якості додаткового методичного ресурсу викладання української мови, історії України, природознавства тощо.

Апробація результатів дослідження здійснювалась шляхом доповідей на науковій конференції студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка; Науково-практичній конференції «Виховання громадянина України – стратегічна мета національно-патріотичного виховання сьогодення»; Інтернет-конференції «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи».

Публікації. Окремі теоретичні положення і висновки дослідження викладено в трьох наукових публікаціях.

Структура магістерської роботи обумовлена логікою наукового пошуку і включає вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел, що нараховує 74 найменування. Обсяг магістерського дослідження – 95 сторінок основного тексту. Список використаних джерел – 7 сторінок. Робота містить 6 таблиць.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження спрямовувалось на вирішення проблеми удосконалення процесу патріотичного виховання молодших школярів, визначення виховного впливу вітчизняного музично-поетичного фольклору на формування у них патріотичних якостей, а також обґрунтування доцільності впровадження розробленої методики у навчально-виховний процес сучасної початкової школи.

1. У магістерській роботі вирішено такі завдання: на основі опрацьованої наукової літератури уточнено сутність і зміст понять «патріотизм», «патріотичне виховання» та «український пісенно-поетичний фольклор»; визначено можливості пісенно-поетичного фольклору у розвитку національно-свідомої особистості та способи ефективного вирішення проблеми патріотичного виховання дітей засобами фольклорної художньо-творчої діяльності; визначено та обґрунтовано критерії, розроблено діагностичні показники рівнів патріотичної вихованості учнів початкової школи засобами українського музично-поетичного фольклору; визначено стан досліджуваної проблеми у практиці сучасної шкільної початкової освіти; розроблено й експериментально апробовано методику патріотичного виховання молодших школярів засобами українського пісенно-поетичного фольклору.

2. Дослідження проблеми патріотичного виховання молодших школярів засобами українського музично-поетичного фольклору здійснювалось у кількох ракурсах: з позицій психолого-педагогічного, музикознавчого та методичного її осмислення.

У результаті аналізу широкого спектру нормативних державних документів, які висвітлюють основні суспільні і виховні орієнтири нашої країни, а також теоретичних джерел з історії та теорії педагогіки, психології уможливилось визначення власного уточненого трактування поняття «патріотизм», яке ми визначаємо як сукупність певних

особистісних характеристик людини, які засвідчуюють її любов до своєї Батьківщини (як великої (держава Україна, так і малої (місце, де людина народилась, її мала Батьківщина), повагу до духовних та матеріальних надбань свого народу, відчуття духовної єдності із нашим історичним минулим, здатність пишатись, цінувати і примножувати культурні і духовні скарби своєї нації, прагнення достойно представляти і прославляти свою країну в світі. Також у результаті опрацювання психолого-педагогічної наукової літератури було уточнено поняття «патріотичне виховання», яке ми розглядаємо як цілісний процес виховання громадянина-патріота, який спрямований на відповідний розвиток його психологічної, інтелектуальної і діяльнісної сфери з метою формування патріотичних особистісних якостей. Такі якості передбачають любов і повагу до рідної землі, захопленість її природою, людьми, культурними здобутками, повагу та шану до своїх співвітчизників, бажання зберігати і примножувати свою культурну спадщину, знання і поцінування історичної минувшини свого народу та прагнення гідно представляти українську державу і її народ серед інших світових країн.

У результаті вивчення мистецтвознавчих джерел було з'ясовано, що українська музично-пісенна спадщина є унікальна за своєю сутністю і змістом. У ній надзвичайно повно відображаються майже всі характеристики нашої нації (релігійні, світоглядні, психологічні, побутово-діяльнісні), а також віддзеркалюються історико-культурні віхи життя українського народу.

Узагальнення думок музикантів, фольклористів, культурних діячів щодо специфіки українського музично-поетичного фольклору умовливило уточнення одного із базових для нашої роботи понять: «український пісенно-поетичний фольклор», яке ми розуміємо як сукупність різних зразків народної творчості українців, в основі яких покладено синтез віршованої (поетичної) форми та музики, які підрозділяються на календарно-обрядовий і родинно-обрядовий цикли і мають розгалужену жанрову структуру (народні пісні, народні казки з народно-пісенними елементами, народні ігри з

елементами пісенного фольклору та звичаї і обряди, де пісня є їх невід'ємною складовою).

Ефективність роботи з патріотичного виховання засобами музично-поетичного фольклору забезпечується усвідомленням вчителем важливості цієї якості для формування повноцінного громадянина нашої держави та його вмінням організувати педагогічний процес таким чином, щоб сформувати у дітей інтерес до вивчення фольклорної спадщини, ознайомити їх із якомога більшою кількістю фольклорних зразків і залучити їх до практичної художньо-творчої діяльності з виконання творів музично-поетичного фольклору.

3. Експеримент проходив у три етапи: перший етап – констатувальний, другий етап - формувальний та третій етап - аналіз результатів та підведення підсумків дослідно-експериментальної роботи. Загальні часові межі виконання магістерського дослідження окреслюються періодом: з жовтня 2017 - по грудень 2018 року.

4. На кожному етапі експерименту вирішувались відповідні завдання: на констатувальному етапі здійснено аналіз поглядів вчителів початкових класів на проблему патріотичного виховання молодших школярів; визначено критерії, показники і рівні патріотичного виховання молодших школярів засобами музично-поетичного фольклору; експериментально перевірено і встановлено вихідний рівень патріотичної вихованості школярів засобами музично-поетичного фольклору; розроблено методика патріотичного виховання молодших школярів засобами музично-поетичного фольклору.

5. На формувальному етапі експерименту впроваджувалась у навчально-виховний процес (на інтегрованих уроках «Мистецтва» та в позаурочній діяльності) розроблена нами методика, заснована на засадах використання різних форм музично-фольклорної діяльності дітей. Методичні елементи об'єднувались у трьох основних блоках: *психологічному*, в якому концентруються методи, спрямовані на активізацію емоційного сприйняття дітьми музично-фольклорного матеріалу, формування позитивної мотивації

до занять музично-фольклорною діяльністю, розвиток відчуття гордості за нашу Батьківщину, її народ, природу, мистецтво тощо; *інформаційному*, в якому використовуються методи, що забезпечують розширення знань молодших школярів у сфері державної і національної символіки, збагачують їх знання народних обрядів, традицій, культури, музично-поетичної спадщини українського народу; та *практично-діяльнісному*, який охоплює методи, що сприяють розвитку художньо-практичних вмінь молодших школярів з виконання народних пісень, театралізації обрядових дійств, постановки народних казок, а також навичок використання елементів народної культури, національної символіки у процесі художньо-творчої роботи фольклорного спрямування.

6. В процесі формувального експерименту велося педагогічне спостереження за реакцією учасників експерименту на ті різновиди навчальної і виховної роботи, до яких вони залучались; було здійснено кінцевий діагностичний зріз, що мав на меті визначення ефективності розробленої нами методики патріотичного виховання молодших школярів засобами українського музично-поетичного фольклору.

7. Рівень патріотичної вихованості молодших школярів засобами музично-поетичного фольклору ми визначали в процесі бесід із школярами та практично-творчих завдань, орієнтованих на визначення комплексу досліджуваних якостей дітей. Оцінка рівнів здійснювалась за розробленими нами критеріями, серед яких: *емоційно-мотиваційний*, який передбачає здатність дітей емоційно відгукуватись на народну музику, традиції, обряди тощо, позитивно реагувати на зразки музично-поетичного фольклору, сформованість позитивної мотивації до занять фольклорною діяльністю, прагнення зберігати кращі зразки народної творчості, поглиблювати свої патріотичні знання, наявність відчуття гордості за нашу Батьківщину; *інформаційно-пізнавальний*, який характеризує обізнаність молодших школярів з інформацією патріотичного характеру і відображається у таких показниках, як: знання державної символіки, обізнаність із народними

звичаями, традиціями, культурою, знання творів вітчизняного музично-поетичного фольклору; *діяльнісно-практичний*, який відображається у здатності молодшого школяра до практичного виконання зразків вітчизняного музично-поетичного фольклору у процесі постановки народних ігор, обрядових дійств, народних казок, використання елементів народної культури, національної символіки у процесі художньо-творчої роботи національно-фольклорного спрямування.

8. У результаті дослідження була підтверджена висунута раніше гіпотеза, згідно з якою ефективність патріотичного виховання молодших школярів засобами українського музично-поетичного фольклору суттєво підвищиться за умов органічного впровадження розроблених нами методичних елементів художньо-інтегративного, ігрового, творчо-діяльнісного характеру у процес вивчення школярами інтегрованого курсу «Мистецтво» та у різних формах позакласної роботи.

Проведене дослідження створює підстави для висловлення пропозицій щодо використання розроблених нами методичних елементів у навчально-виховному процесі початкової школи як додаткового ресурсу активізації процесу патріотичного виховання молодших школярів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аліксійчук О.С. Дидактичні ігри у музично-виховній роботі з молодшими школярами // Наукові записки. Психолого-педагогічні науки. — 2005. — № 2. — С. 80—82.
2. Бех І.Д. Виховання особистості. У двох книгах: Книга перша. Особистісно орієнтовний підхід: теоретико-технологічні засади. — К.: Либідь, 2003. — 280 с.
3. Ващенко Г. Виховання волі і характеру. -- К.: Школяр, 1999.
4. Ващенко Г. Виховний ідеал: Підручник для педагогів, вихователів молоді і батьків. Т. 1. (Вид. 3-тє). — Полтава: «Полтавський вісник», 1994. — 177с.
5. Верховинець В.М. Весняночка — 5-те вид. — К.: Музична Україна, 1989. — 342 с.
6. Виховання громадянина: психолого-педагогічний та народознавчий аспекти: Навчально-методичний Посібник/П. Р. Ігнатенко, В. Л. Поплужний, І. Н. Косарева, Л. В. Крицька. — К.: ІЗМН, 1997.- С. 46.
7. Вишневський О. І. Кобрій О. М., Чепіль М. М. Теоретичні основи педагогіки: курс лекцій. — Дрогобич: Відродження, 2001. — 198 с.
8. Вишневський О.І. Сучасне українське виховання: Педагогічні нариси. Львів, 1996, 189 с.
9. Вишневський О.І. Теоретичні основи сучасного українського виховання. - Львів, 2000. - 234 с.
10. Владимірова А.Л. Дитячий пісенний фольклор пестування як засіб естетичного виховання молодших школярів. Режим доступу: ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_50_1/65.pdf
11. Воропай О. Звичаї нашого народу: етнографічний нарис. Ч. I--II.

12. Греченко В. А. Історія світової та української культури: Підручник для вищих закладів освіти. / Греченко В. А., Чорний І. В., Кушнерук В. А., Режко В. А. – К.: Літера, 2000. – 464 с.
13. Грушевський М. С. Історія української літератури: В 6 т. 9 кн. Т. 1. / Упоряд. В. В. Яременко; Авт. передн. П. П. Кононенко; Приміт. Л. Ф. Дунаєвської. – К.: Либідь, 1993. – 392 с. ("Літературні пам'ятки України").
14. Губ'як В. Виховання учнів на засадах народної творчості і фольклору // Початкова школа. - 1999. - № 4. - С. 9 - 11.
15. Давыдова О.И., Федоренко В.И. Колыбельные песни как специфический защитный механизм этноса // Психолого-педагогические проблемы современного образования // Сборник научных статей. – Барнаул: БГПУ, 2001. – С. 128-133.
16. Дейч О. Народна творчість у вихованні школярів // Початкова школа. - 2003. - № 4. - С. 19 - 20.
17. Державна Національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). К.: Райдуга, 1994.
18. Довженок Г., Луганська К. Дитячий фольклор. Колискові пісні та забавлянки. –К.: “Наукова думка”, 1984. –472 с.
19. Енциклопедія політичної думки. Режим дрступу: <http://slovoedia.org.ua/40/53407/261250.html>>ПАТРІОТИЗМ<
20. Закувала зозуленька. Антологія української народної творчості. -- К., 1989.
21. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: Наук.-метод. посіб. – К.: МАУП, 2000. – 312 с.
22. Ильинская И.П. Приобщение к народным художественным традициям как механизм формирования эстетических чувств младших школьников // Начальная школа. — 2010. — № 2. — С. 3—8
23. Іваницький А. І. Український музичний фольклор. Підручник для вищих учбових закладів. - Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. - 320 с.

24. Івченко Ю.В. Сутність патріотизму: історія та сучасність /Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 6. Том 3. 2015, 150 с.
25. Ігри та пісні: Весняно-літня поезія трудового року /АН УРСР; Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії /М.Т.Рильський (відп. ред.), О.І.Дей (упоряд., передмов. та примітки). – К.: Видавництво АН УРСР, 1963. – 671 с.
26. Історія педагогіки: курс лекцій: навчальний посібник /К., 2004. -171 с.
27. Історія української музики: У 6 т. /Редкол. М. М. Гордійчк (гол.) та ін. - Т. 2. - К. : Наук. думка, 1990. - 464 с.
28. Кабалевский Д. Б. Воспитание ума и сердца: Книга для учителя / Сост. В. И. Викторов. — М.: Просвещение, 1984. — 206с.
29. Калинина А.В. Ориентация младших школьников на нравственные ценности // Начальная школа. — 2011. — № 1. — С. 46—50.
30. Козакова Т.В. «Соціально-комунікаційна функція міфу в прадавньому суспільстві у світлі міфологічної концепції О. О. Потебні» [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www-philology.univer.kharkov.ua/katedras/prof_sites/kazakova/potebnnya.pdf
31. Колесса Ф. Українська народна пісня в найновішій фазі свого розвитку / Філарет Колесса // Колесса Ф. Фольклористичні праці. – Київ : Наукова думка, 1970. – С. 34–59.
32. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді. Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154
33. Концепція нової української школи. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
34. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у навчально-виховних закладах України. Режим доступу: http://www.yurinfo.org.ua/index.php?lang_id=1&menu_id=1182&article_id=165701#

35. Кошиць О. Про українську пісню й музику /О.Кошиць. – К.: Музична Україна, 1993. – 124 с.
36. Ластівки: Казки, оповідання, скоромовки /Уклад. Г.Ю.Рогінська. – Харків: Ранок НТ, 2000–320 с.
37. Лесин В.М., Полинець О.С. Словник літературознавчих термінів. – 3-е вид. перероб. і доп. – К.: Вид-во "Рад. школа", 1971. – С. 177-178 – (Казка).
38. Малишевська Н. Патріотичне виховання дошкільників засобами музичного фольклору. Режим доступу: management.kr.sch.in.ua/Files/.../5.16ДНЗ%2067%20Надія%20Малишевська.doc
39. Масол Л.М. Художня культура України /Л.М. Масол – Х. : Веста «Ранок», 2006. – 256 с.
40. Миропольский С. И. Народная песня в воспитании // Беседа. — 1972. — № 10—С. 5–9.
41. Науменко Т.І. Музичне виховання дошкільників засобами українського фольклору. – К.: Віпол, 1996. – 63 с.
42. Національна Доктрина розвитку освіти в Україні у ХХІ столітті. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
43. Печерська Е.П. Уроки музики в початкових класах. Навч. Посібник. - Київ: Либідь, 2001. - 272 с.
44. Підласий І. Ідеали українського виховання // Рідна школа. - 1999. - № 12. - С. 12-13.
45. Потапенко О., Кузьменко В. Шкільний словник з українознавства. – К.: Укр. письменник, 1995. –291 с.
46. Потебня О. Про купальські вогні та споріднені з ними уявлення / Фольклористичні зошити 2008, Випуск 11. — Інститут культурної антропології, Пер. В. Давидюк. — С. 167—188.
47. Путило Б.Н. Фольклор и народная культура. СПб.: Наука, 1994. С. 176-177.

48. Рагозін М. Громадянське виховання: методологія і організація у світі європейського досвіду // Шлях освіти. — 1999. — №4. — С 16).
49. Русова С. Патріотизм у вихованню. Режим доступу: <https://zbruc.eu/node/82417>
50. Садовенко С.М. Виховання народною казкою: методичний посібник. — К.: Шк. світ, 2011. — 128с. — (Бібліотека «Шкільного світу»).
51. Садовенко С.М. Розвиток музичних здібностей засобами українського фольклору. Навчально-методичний посібник (Садовенко С.М. — К.: Шк. світ, 2008. — 128с. — (Б — ка «Шк. світу»).
52. Садовенко С.М. Світ фольклору: Український дитячий фольклор як засіб формування музичних здібностей дітей дошкільного віку /Садовенко С.М. //Науково-методичний посібник. — К.: КТ «Київська нотна фабрика», 2007. — 332 с.
53. Семенов О. Український фольклор: Навч. посіб. — Глухів: РВВ ГДПУ, 2004. — 254 с.
54. Словник української мови в 11 томах. — Том 6, 1975. — С. 97Режим доступу: <http://sum.in.ua/p/6/97/1>
55. Смоляк О.С. Український дитячий музичний фольклор: Підруч.-хрестоматія для викл. та учнів. Вип. 1. — Тернопіль: ЛІЛЕЯ, 1998. — 78 с.
56. Соколова В. Н. Роль народної міфології в духовно-нравственому вихованні // Начальна школа. — 2013. — № 5. — С. 43–47.
57. Соколова В. Н., Рубцова В. Ф. Народна музика в системі патріотичного виховання школярів // Молодий вчений. - 2016. - №8.7. - С. 33-34. Режим доступу: <https://moluch.ru/archive/112/28705/2>].
58. Ступарик Б.М. Школі — національне виховання молоді (вибрані статті). — Івано-Франківськ: Плай, 2005. — 304 с.
59. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5-ти т. /Василь Олександрович сухомлинський . - Київ: Видавництво «Радянська школа», 1977. -Т. 3:

- Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. – 670 с.
60. Сявавка Є.І. Українська етнопедагогіка в її історичному розвитку. -- К., 1974.
61. Таран І.М. Народні традиції у розвитку молодших школярів // Початкова школа. - 1993. - № 11. - С. 19 - 21.
62. Ткаченко К.С. Нравственно-эстетическое воспитание младших школьников средствами народной художественной культуры // Научное сообщество студентов XXI столетия. Гуманитарные науки: сб. ст. по мат. VI междунар. студ. науч.-практ. конф. № 6.
63. Традиції української етнопедагогіки і їх використання навчально-виховній роботі в школі. - К., 1993 - 90 с.
64. Українські народні казки / Упоряд., передмова Миколи Дмитренка. – К.: Видавець
65. Ульяновський В. Микола Аркас-молодший // Старожитності. — № 7-8. — 1993, – С. 15-16.
66. Ушинський К. Людина як предмет виховання// Твори вбти т. Т. 5. К.: Рад. школа, 1952. - 432с.
67. Франко І. Вибрані твори у трьох томах / І. Франко. – Т. 1. – К. – 1973. – 192 с.- с. 58.
68. Християнська форма патріотизму. Режим доступу: <http://credo.pro/2017/11/193637>
69. Шкода М.Н. Традиції і свята українського народу. – Донецьк: ТОВ ВКФ "БАО", 2009. – 384 с.: іл.. – С. 3.
70. Щербань П.М. Формування національної самосвідомості в сім'ї: Наук.-метод. розробка на допомогу лектору-викл. нар. ун-ту українознавства. – К.: Т-во "Знання" України, 2006. – 116 с. – (Б-ка українознавця). – Бібліогр.: с. 113-114. – С. 79.
71. <http://carpathians.eu/karpatskii-narod/zhittja-i-pobut/pobut/usna-narodna-tvorchist.html>

72.<http://www.chasipodii.net>

73.<http://www.museum-ukraine.org.ua><http://uk.wikipedia.org>

74.stanovlennya_natsionalnogo_samousvidomlennya